

Modernity and the University: The Role of the University as a Modern Institution in Shaping the Life Politics of Female Students — A Qualitative Study

Jafar Zolfalifam^{1*}, Nafiseh Jaberian¹

1. Assistant Professor, Department of Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran

Received: 30 Jun 2025

Accepted: 07 Oct 2025

First Available: 08 Oct 2025

Final Publication: 21 Mar 2026

Keywords

Modernity, university, female students, life politics, social identity, everyday life

ABSTRACT

This study aimed to explore how the university as a modern institution influences the life politics of female students, their redefinition of social identity, and their strategies for confronting discrimination. A qualitative phenomenological approach was adopted. Data were collected through in-depth semi-structured interviews with 30 female students representing three identity orientations: feminist, non-traditional, and religious-traditional. Participants were recruited using purposive and snowball sampling. Data were analyzed through coding and thematic interpretation. Feminist participants highlighted the dominance of patriarchal norms and pervasive gender discrimination and emphasized resistance and self-assertion. Non-traditional participants reported job market inequalities, bodily display restrictions, educational barriers, and the historical impact of patriarchal culture, proposing education and cultural reform as solutions. Religious-traditional participants expressed relative satisfaction with women's progress yet stressed the need for legal reforms and updated Islamic interpretations to address inequality. The university acts as a modern identity resource enabling female students to critically reconsider traditional roles, assert autonomy, and engage in self-directed life politics. Nevertheless, entrenched patriarchal structures and cultural constraints persist, requiring integrated strategies from individual empowerment to legislative and cultural transformation.

How to cite:

Zolfalifam, J., & Jaberian, N. (2026). Modernity and the University: The Role of the University as a Modern Institution in Shaping the Life Politics of Female Students — A Qualitative Study. *Study and Innovation in Education and Development*, 6(1), 1-25.

* Corresponding Author:

Dr. Jafar Zolfalifam

E-mail: zolf_fam@pnu.ac.ir

© 2026 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Modernity has profoundly reshaped social structures and individual identities across the globe, yet its pathways and manifestations are not homogeneous. As scholars such as Bashiriyeh emphasize, modernity in societies like Iran has emerged through a complex interplay of imported concepts, indigenous traditions, and political shifts (1). It is not merely a technological or economic transition but a deep cultural and identity-oriented transformation (3). Modernity's key feature is what Giddens defines as "reflexivity," whereby individuals become compelled to question inherited roles and actively construct self-identity (4-6).

In Iran, the university as a modern institution has become a pivotal arena where young women encounter new discourses and question traditional gender hierarchies (7). Through exposure to diverse cultural values and access to educational and social networks, female students often renegotiate conventional expectations and begin to articulate personal life politics. This aligns with Bhambra's postcolonial critique that modernity is not monolithic; rather, it must be understood in plural and localized forms that allow for the agency of historically marginalized groups (8).

Despite these opportunities, modernity in Iran remains entangled with persistent patriarchal norms and cultural resistance. Delanty's concept of "multiple modernities" underscores that modern transformations are context-bound and can be selectively integrated (9). As a result, young Iranian women navigate a dual social reality: on one side, opportunities for education, mobility, and independence; on the other, deeply rooted structures of male dominance and traditional family expectations (2, 12). Many students report encountering both overt and subtle discrimination in academia and the labor market (15).

A key analytical lens for understanding these negotiations is "life politics," conceptualized by Giddens as the self-aware process of choosing how to live when traditional certainties decline (4, 6). For Iranian female students, life politics entails deliberate decisions regarding career paths, relationships, bodily autonomy, and religious reinterpretation. It also requires navigating anxiety and instability, which scholars like Kawabata have linked to the precarious conditions of late modern capitalism (16).

Importantly, critiques of Western modernity have shown that even as it promises emancipation, it can reproduce hierarchies and exclusions (17). This perspective helps explain why some Iranian women pursue hybrid strategies—embracing aspects of

modernity such as education and independence while reinterpreting religious and cultural frameworks to maintain continuity with their heritage (10, 14). Such adaptive strategies echo what Isabella Francisca Freitas Gouveia de and colleagues describe as “critical modernity,” a creative appropriation of global change to produce locally meaningful innovation and agency (20).

Given these theoretical debates, the present study investigates how female students in Iran experience modernity and use the university environment to reconstruct identity and life politics.

METHODS AND MATERIALS

This research employed a qualitative phenomenological design to deeply examine the lived experiences of female students within the context of modern Iranian society. Participants were recruited through purposive and snowball sampling to capture diverse identity orientations: feminist, non-traditional, and religious-traditional. Thirty in-depth semi-structured interviews were conducted until thematic saturation was achieved. Interviews focused on issues such as discrimination, gendered expectations, self-definition, social mobility, and strategies for negotiating constraints. Data were analyzed through systematic coding to extract patterns and major themes across participants’ narratives.

FINDINGS

Analysis revealed three broad identity orientations with distinct but overlapping responses to modernity.

Feminist participants strongly criticized patriarchal dominance across social, academic, and occupational domains. They framed gender inequality as systemic and universal rather than culturally exceptional, describing persistent discrimination in hiring, promotion, and everyday interactions. Many emphasized personal empowerment through education and professional achievement, viewing self-assertion as essential to counteract exclusion.

Non-traditional participants also recognized gender inequality but were more pragmatic in their strategies. They acknowledged both structural barriers—such as restrictions on academic mobility, dress, and career advancement—and deeply ingrained cultural beliefs about women’s domestic roles. Yet their focus was on practical coping and incremental change: seeking financial independence, using higher education to access better employment, and advocating for long-term cultural transformation through education and awareness.

Religious-traditional participants displayed relative satisfaction with improvements in women's social status compared to previous generations but remained critical of legal inequities. They advocated for reinterpreting Islamic teachings and accelerating legal reform to ensure fairer rights for women while preserving family and moral values. This group often sought balance between modern ambitions and traditional frameworks, rejecting both rigid patriarchy and what they perceived as radical Western feminism.

Across all groups, the university emerged as a critical space for identity experimentation and social learning. Participants described expanding worldviews through exposure to diverse peers, encountering feminist and egalitarian discourses, and recognizing structural discrimination. For some, this awareness spurred open resistance; for others, it inspired adaptive strategies within culturally acceptable boundaries. Notably, tension and psychological strain were reported by many participants, especially when navigating conflicting expectations between personal aspirations and familial or societal norms.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The study demonstrates that the university functions as a vital modern identity resource for Iranian female students, enabling them to reimagine gender roles and articulate new forms of selfhood. This aligns with Giddens' concept of reflexive modernity, where self-identity is not passively inherited but actively constructed (4-6). It also supports Chavoshian's argument that modern consumption and lifestyle choices, including educational attainment, become tools for social distinction and empowerment (7).

The differentiation among feminist, non-traditional, and religious-traditional orientations underscores the multiplicity of modernity in Iran. As Delanty notes, modernity is not singular but takes historically situated forms (9). Feminist participants reflect a globalized critique of patriarchy consistent with postcolonial perspectives (8, 17), while non-traditional and religious-traditional groups illustrate local adaptations, blending modern aspirations with cultural continuity (10, 14).

Persistent structural discrimination—such as horizontal and vertical segregation in the labor market—confirms previous Iranian research on gendered barriers to social mobility (2, 15). Yet the findings also highlight women's agency: they are not passive recipients of inequality but employ diverse tactics, from pursuing advanced education and financial independence to advocating for culturally grounded legal reforms. These

strategies mirror global patterns of “critical modernity,” where marginalized groups reshape modern values to serve their empowerment (20).

However, the psychological cost of negotiating modernity is significant. Many students report stress and uncertainty when navigating clashing expectations, echoing Kawabata’s argument about the anxiety endemic to late modernity (16). This indicates the need for institutional support systems, mental health resources, and culturally sensitive gender empowerment programs within universities.

In conclusion, the research underscores that while modernity provides Iranian women with powerful tools for self-realization, its benefits remain uneven and fraught with contradiction. Universities have the potential to accelerate gender equity and identity autonomy but must also acknowledge and mitigate the tensions female students experience. Supporting hybrid, context-sensitive pathways to empowerment—rather than imposing rigidly secular or traditional models—appears most promising for sustainable social change in Iran.

مدرنیته و دانشگاه: نقش دانشگاه به عنوان یک نهاد مدرن در شکل‌گیری سیاست‌های زندگی برای دختران دانشجو — یک مطالعه کیفی

جعفر زلفعلی فام^{۱*}، نفیسه جابریان^۱

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش دانشگاه به عنوان نهادی مدرن در شکل‌گیری سیاست‌های زندگی دختران دانشجو و نحوه بازاندیشی آنان در هویت اجتماعی و مواجهه با تبعیض انجام شد. این مطالعه با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی اجرا شد. داده‌ها از طریق مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته با ۳۰ دانشجوی دختر در سه طیف نگرشی فمینیست، غیرسنتی و مذهبی-سنتی گردآوری شد. انتخاب مشارکت‌کنندگان به صورت نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی انجام گرفت و تحلیل داده‌ها با روش کدگذاری و استخراج مضامین اصلی صورت پذیرفت. نتایج نشان داد فمینیست‌ها حاکمیت الگوهای مردسالارانه و تبعیض فراگیر را عامل محدودیت زنان می‌دانستند و بر مقاومت و خودآثباتی تأکید داشتند. غیرسنتی‌ها بر تبعیض در بازار کار، محدودیت نمایش بدنی و تحصیلی، و نقش سنت‌های مردسالار در بازتولید نابرابری‌ها تمرکز کردند و آموزش و فرهنگ‌سازی را راهکار دانستند. مذهبی-سنتی‌ها ضمن رضایت نسبی از پیشرفت وضعیت زنان، بر نوسازی قوانین و تفسیر نوگرایانه از احکام اسلامی برای رفع تبعیض تأکید داشتند. دانشگاه به عنوان منبع هویت‌بخش مدرن فرصتی برای دختران فراهم کرده است تا هویت اجتماعی خود را بازتعریف کنند، از نقش‌های سنتی فاصله بگیرند و برای دستیابی به برابری و کنترل سیاست زندگی خود تلاش نمایند. با این حال، تداوم ساختارهای مردسالار و محدودیت‌های فرهنگی نیازمند راهکارهای چندسطحی از آگاهی فردی تا تغییرات قانونی و فرهنگی است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۱۵

تاریخ چاپ اولیه: ۱۴۰۴/۰۷/۱۶

تاریخ چاپ نهایی: ۱۴۰۵/۰۱/۰۱

کلیدواژه‌ها

مدرنیته، دانشگاه، دختران

دانشجو، سیاست‌های

زندگی، هویت اجتماعی،

زندگی روزمره

شیوه ارجاع دهی:

زلفعلی فام، جعفر، و جابریان، نفیسه. (۱۴۰۵). مدرنیته و دانشگاه: نقش دانشگاه به عنوان یک نهاد مدرن در شکل‌گیری سیاست‌های زندگی برای دختران دانشجو — یک مطالعه کیفی. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۶(۱)، ۱-۲۵.

نویسنده مسئول:

دکتر جعفر زلفعلی فام

پست الکترونیکی: zolf_fam@pnu.ac.ir

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران در سده اخیر بیش از هر دوره‌ای متأثر از تجربه مدرنیته بوده است. مدرنیته در معنای جامعه‌شناختی خود، صرفاً مجموعه‌ای از فناوری‌های نوین یا تغییرات اقتصادی نیست، بلکه دگرگونی در شیوه‌های زیست، هویت‌یابی و معنا دادن به زندگی روزمره را نیز شامل می‌شود (1). این فرآیند از اواخر قاجار و به‌ویژه پس از انقلاب مشروطه آغاز شد و به تدریج در سطوح مختلف ساختار اجتماعی، از نهاد خانواده و آموزش گرفته تا اقتصاد و سیاست، نفوذ یافت (2). در نتیجه، بسیاری از نظم‌ها و هویت‌های سنتی که مبتنی بر ساختار پدرسالارانه و تعریف تک‌بعدی از نقش زن و مرد بود، با پرسشگری و بازاندیشی مواجه شد (3). یکی از جلوه‌های بارز مدرنیته، بازتعریف هویت فردی و اجتماعی است که آنتونی گیدنز آن را بخشی از «بازتابندگی» انسان مدرن می‌داند؛ انسان در عصر مدرن ناگزیر است خود را از نو تعریف کند و سبک زندگی خود را آگاهانه بسازد (4-6). این فرآیند در بسترهایی چون دانشگاه، رسانه‌ها و بازار کار رخ می‌دهد و برای زنان به‌ویژه دختران جوان، دانشگاه به مهم‌ترین عرصه مواجهه با مدرنیته تبدیل شده است (7). دانشگاه نه‌تنها امکان تحصیلات عالی را فراهم می‌سازد، بلکه فضایی برای گفت‌وگوی فرهنگی، تماس با دیدگاه‌های متفاوت و آگاهی از حقوق فردی و اجتماعی زنان ایجاد می‌کند (8).

با وجود این فرصت‌ها، مدرنیته در ایران همواره با چالش‌های فرهنگی و ارزشی همراه بوده است. همان‌گونه که دلالتی تأکید می‌کند، مدرنیته پدیده‌ای واحد و خطی نیست، بلکه صورت‌بندی‌های متکثر و تاریخی دارد که در هر جامعه‌ای رنگ و بویی متفاوت می‌گیرد (9). در ایران، پیوند میان سنت‌های ریشه‌دار، باورهای دینی و نهادهای مدرن به شکل‌گیری وضعیتی دوگانه انجامیده است؛ از یک‌سو، امکان تحرک اجتماعی و استقلال فردی برای زنان گسترش یافته و از سوی دیگر، مقاومت در برابر تغییر و حفظ الگوهای سنتی همچنان وجود دارد (10, 11).

در این بستر، دختران دانشجو به عنوان نسل جدیدی از زنان ایرانی در موقعیتی قرار گرفته‌اند که باید میان ارزش‌های سنتی و امکانات مدرن تعادل برقرار کنند. آنها هم‌زمان با تجربه حضور در محیط دانشگاهی، با گفتمان‌های متفاوت درباره نقش جنسیت، استقلال فردی، و مشارکت اجتماعی مواجه می‌شوند (12). بخشی از آنان، تحت تأثیر گفتمان‌های فمینیستی و برابری‌خواهانه، تبعیض‌های ساختاری در خانواده، بازار کار و فضای عمومی را به چالش می‌کشند و به دنبال سبک زندگی مستقل و خودمختار هستند (13). بخشی دیگر، با وجود پایبندی به ارزش‌های مذهبی، درصدد بازتفسیر آن ارزش‌ها و سازگار کردن آن‌ها با شرایط مدرن‌اند (14). مسأله تبعیض جنسیتی و نابرابری در فرصت‌های اجتماعی، از اصلی‌ترین دغدغه‌های دختران دانشگاهی است. مطالعات نشان داده‌اند که زنان همچنان در معرض تبعیض‌های افقی و عمودی در بازار کار قرار دارند، از محدودیت‌های پنهان و آشکار در ارتقای شغلی رنج می‌برند و دسترسی برابر به فرصت‌های تحصیلی یا شغلی ندارند (15). علاوه بر این، الگوهای فرهنگی مردسالارانه همچنان بر سبک زندگی و انتظارات اجتماعی از زنان سایه افکنده‌اند (2). در چنین زمینه‌ای، دختران ناچارند میان فشارهای اجتماعی و آرمان‌های

مدرن خود راهبردهایی برای مدیریت زندگی بیابند؛ این همان چیزی است که گیدنز از آن با عنوان «سیاست زندگی» یاد می‌کند، یعنی بازاندیشی فعالانه درباره چگونگی زیستن (4, 6).

پژوهش‌های نوین درباره مدرنیته و هویت زنان ایرانی تأکید دارند که فرآیند مدرن‌شدن زنان نه خطی و ساده، بلکه پیچیده و چندبعدی است. زنان جوان در مواجهه با نهاد دانشگاه و فضای شهری به منابع هویت‌بخش جدیدی چون استقلال مالی، مشارکت اجتماعی و تحصیلات عالی دست می‌یابند و این منابع به آن‌ها امکان می‌دهد در برابر نقش‌های سنتی مقاومت کرده و تعریفی جدید از زن بودن ارائه دهند (7, 13). در عین حال، تردیدها و اضطراب‌هایی نیز همراه این مسیر است؛ کاواباتا نشان می‌دهد که سرمایه‌داری و مدرنیته متأخر اضطرابی وجودی را به‌ویژه برای جوانان ایجاد می‌کند که بر تصمیم‌گیری‌های هویتی و اجتماعی آنان اثر می‌گذارد (16).

از منظر نظری، مباحث انتقادی جدید بر ابعاد پنهان مدرنیته غربی نیز تأکید دارند. برخی صاحب‌نظران با نگاه پسااستعماری، مدرنیته را نه تنها نیروی رهایی‌بخش بلکه گاه بازتولیدکننده ساختارهای سلطه می‌دانند (8, 17). بنابراین، دختران دانشجو در جامعه‌ای چون ایران با تنش‌های مضاعف مواجه‌اند: از یک‌سو تلاش برای بهره‌گیری از منابع مدرن جهت رهایی از تبعیض و از سوی دیگر مواجهه با گفتمان‌هایی که مدرنیته را غرب‌زده و ناسازگار با ارزش‌های بومی قلمداد می‌کنند (3, 10).

همچنین نهاد خانواده در این گذار نقش دوگانه دارد؛ بخشی از خانواده‌ها با پذیرش ارزش‌های نو و حمایت از تحصیل و اشتغال دختران، امکان استقلال بیشتری فراهم می‌کنند، درحالی‌که برخی دیگر با اتکا به سنت‌های مردسالار، دسترسی زنان به فرصت‌های برابر را محدود می‌سازند (14). این وضعیت، به‌ویژه برای دخترانی که از مناطق غیرمرکزی یا با پیشینه فرهنگی محافظه‌کار وارد دانشگاه می‌شوند، چالش‌های هویتی و روانی ایجاد می‌کند (18).

در عرصه بین‌المللی نیز تجربه گذار به مدرنیته همواره با پیچیدگی همراه بوده است. برای مثال، مطالعه تحول نظام آموزشی در چین نشان می‌دهد چگونه مدرنیته، حتی در جوامعی با سنت‌های عمیق، نیاز به بازطراحی ساختارهای حقوقی و فرهنگی را ایجاد کرده است (19). تجربه جهانی نشان می‌دهد که مدرنیته صرفاً اقتباس از الگوهای غربی نیست بلکه مستلزم بومی‌سازی، بازتعریف ارزش‌ها و ایجاد تعادل میان سنت و نوگرایی است (20).

بر این اساس، پژوهش حاضر در پی آن است که با تمرکز بر دختران دانشجو در ایران، نشان دهد دانشگاه چگونه می‌تواند بستر بازاندیشی هویت اجتماعی و شکل‌گیری سیاست‌های زندگی شود.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر روش تحقیق کیفی است. روش‌های تحقیق کیفی برای نشان دادن «افکار و نیات مردم نسبت به فعالیت‌ها، وقایع خاص و درک روندهای پیچیده اجتماعی مناسب و مفید هستند» (از خصوصیات بارز این روش، توصیف جهان اجتماعی از

دید کنشگران مورد مطالعه است». لذا پژوهش کیفی «یک رویکرد طبیعت گرایانه است که در پی درک پدیده‌های مورد مطالعه در همان زمینه و محیط خاص از قبیل محیط جهان واقعی است». پژوهشگر کیفی نویسنده‌ای «خلاق است که به گونه‌ای خلاقانه و بدون پیشداوری معنی یک جنبه‌ای از زندگی انسان را می‌رساند که پیش از این، بیان و آشکار نشده بود». روش‌های کیفی «می‌توانند ابزارهایی را برای کشف حوزه‌هایی که ما بطور عمیق آن‌ها را نمی‌فهمیم، در اختیار ما بگذارند». بنابراین تمرکز اصلی تحقیق کیفی بر روی تفسیر و درک تجربیات انسان‌ها و دنیایی که در آن زندگی می‌کنند و درک واقعیات جامعه، اشخاص، گروه‌ها و فرهنگ‌ها است. در ایران دانشگاه یکی از منابع هویت بخش مدرن است بنا به این استدلال، موردها از دانشگاه انتخاب شدند. در ابتدا موردهای دانشگاهی را به سه طیف فمینیست‌ها، غیر سنتی‌ها و مذهبی - سنتی‌ها تقسیم کردیم. برای انتخاب پاسخگویان از نمونه گیری عمدی بهره جستیم که «یکی از کاربردهای آن عبارت است از انتخاب انواع گوناگونی از موارد برای کندوکاو ژرف». روش گردآوری اطلاعات بدین صورت بود که با توجه به اینکه افراد مورد مطالعه از دانشجویان دختر بودند و همچنین به خاطر مراجعه مداوم آن‌ها به دانشگاه برای حضور در کلاس‌ها و انجمن علمی انتخاب شد تا مشکلی در هماهنگی برای مصاحبه به وجود نیاید. ابزار کار، مصاحبه نیمه ساخته شده یا همان مصاحبه عمیق بود که «برای آشکارسازی یک موضوع، گفتگو در جزئیات و یا در ساختن تئوری مفید هستند. عده‌ای از دانشجویان معتقدند که اینگونه مصاحبه‌ها برای خانم‌های تحصیل کرده و گروه‌های حاشیه‌ای دیگر، رویه خوبی است». برای انتخاب پاسخگوها بعد از آشنایی با یک فرد کلیدی از طیف‌های مورد مطالعه، ابتدا مصاحبه‌ای صورت گرفت و سپس با استفاده از تکنیک گلوله برفی از آن شخص خواسته شد دوستانی که ممکن است برای مصاحبه مناسب باشد به محقق معرفی کند تا این رابطه هم مبتنی بر اعتماد باشد و هم افرادی انتخاب شوند که بیشتر برای این مطالعه سودمند باشند. در این تحقیق از ۳۳ نفر مصاحبه به عمل آمد که با حذف ۳ نفر از آن‌ها که نتوانستیم اطلاعات مفیدی بدست بیاوریم تعداد مصاحبه شوندگان به ۳۰ نفر محدود شد. مشخصات افرادی که مورد مصاحبه قرار گرفتند به شرح زیر است:

جدول ۱. مشخصات افراد مورد مطالعه به تفکیک انواع طیف نگرشی فمینیست، مذهبی و سنتی و غیر سنتی.

کد	طیف نگرشی	نام	تحصیلات	رشته تحصیلی	وضعیت تاهل
۱	فمینیست‌ها	الناز	کارشناسی ارشد	جامعه‌شناسی	مجرد
۲	فمینیست‌ها	فاطمه	کارشناسی ارشد	روانشناسی	مجرد
۳	فمینیست‌ها	سوسن	کارشناسی ارشد	جامعه‌شناسی	متاهل
۴	فمینیست‌ها	فتانه	کارشناسی ارشد	علوم انسانی	مجرد
۵	فمینیست‌ها	زینب	کارشناسی ارشد	روانشناسی	متاهل
۶	فمینیست‌ها	زهرا	کارشناسی	علوم تربیتی	مجرد
۷	فمینیست‌ها	زهرا	کارشناسی	علوم تربیتی	مجرد
۸	فمینیست‌ها	رقیه	کارشناسی	مدیریت	متاهل
۹	فمینیست‌ها	هنگامه	کارشناسی	حقوق	مجرد
۱۰	فمینیست‌ها	لیلا	کارشناسی	روانشناسی	متاهل
۱۱	مذهب - سنتی‌ها	زهرا	کارشناسی ارشد	حقوق	مجرد
۱۲	مذهب - سنتی‌ها	خاطره	کارشناسی ارشد	علوم تربیتی	مجرد
۱۳	مذهب - سنتی‌ها	ائل‌آی	کارشناسی ارشد	حقوق	متاهل

۱۴	مذهب - سنتی ها	مریم	کارشناسی ارشد	حسابداری	مجرد
۱۵	مذهب - سنتی ها	آیلین	کارشناسی ارشد	حسابداری	مجرد
۱۶	مذهب - سنتی ها	سحر	کارشناسی	جامعه شناسی	متاهل
۱۷	مذهب - سنتی ها	نازلی	کارشناسی	زبان انگلیسی	مجرد
۱۸	مذهب - سنتی ها	آیناز	کارشناسی	ادبیات فارسی	متاهل
۱۹	مذهب - سنتی ها	مهتاب	کارشناسی	روانشناسی	مجرد
۲۰	مذهب - سنتی ها	زهرا	کارشناسی	ادبیات فارسی	مجرد
۲۱	غیر سنتی ها	مهناز	کارشناسی ارشد	علوم تربیتی	متاهل
۲۲	غیر سنتی ها	مهتری	کارشناسی ارشد	حقوق	مجرد
۲۳	غیر سنتی ها	کوثر	کارشناسی ارشد	مدیریت دولتی	متاهل
۲۴	غیر سنتی ها	الناز	کارشناسی ارشد	مدیریت بازرگانی	مجرد
۲۵	غیر سنتی ها	فریبا	کارشناسی ارشد	جامعه شناسی	مجرد
۲۶	غیر سنتی ها	ویدا	کارشناسی	علوم سیاسی	متاهل
۲۷	غیر سنتی ها	آی لار	کارشناسی	روانشناسی	مجرد
۲۸	غیر سنتی ها	زهرا	کارشناسی	ادبیات فارسی	مجرد
۲۹	غیر سنتی ها	زهرا	کارشناسی	جامعه شناسی	متاهل
۳۰	غیر سنتی ها	فاطمه	کارشناسی	مدیریت	مجرد

یافته‌ها

در این تحقیق از مورد‌های مورد مطالعه درخواست شد وضعیت کلی دختران، راه‌های حذف یا کاهش نابرابری‌ها، خصوصیات زن ایده آل، سیاست زندگی، رابطه با پسرها، الگوی مدیریت بدن و دست کاری بدن را در ایران مورد بررسی قرار دهند. برای رسیدن به این هدف پاسخگویان دختر در سه طیف نگرشی فمینیست، غیر سنتی، مذهبی و سنتی قرار گرفتند.

فمینیست‌ها: شاخص‌ها) تحلیل پاسخ‌های این طیف نشان دهنده مفاهیم و شاخص‌های زیر است:

۱. **حاکمیت الگوهای مردسالارانه در روابط اجتماعی:** [زن برای اینکه تو جامعه وارد بشه اول باید یه مرد بشه، بعد

وارد بشه.]، [وقتی ما می‌خواهیم از زنی تمجید کنیم می‌گیم مثل یه مرده]

۲. **حاشیه‌ای بودن و نادیده گرفتن شأن و منزلت انسانی زنان:** [من معتقدم زن‌ها تو دنیا، دیگری مرد محسوب

میشن]، [تو هر زمینه‌ای نگاه کنیم راحت می‌تونیم به این برسیم که به زن‌ها به چشم یه انسان نگاه نمیکنن]

۳. **وجود نابرابری و تبعیض فراگیر علیه زنان:** [همه جا همینه، در کل دنیا علیه زن تبعیض وجود داره]، [زن‌ها در حال

تبعیض اند و محدود به زمان یا حوزه و مکان خاصی نیست]، [تبعیض طبیعی شده ممکنه تو هر جامعه‌ای باشه ولی اینجا تو همه چی هست].

تفسیر: اظهارات این طیف نمایانگر این واقعیت است که جایگاه مسلط مردان در جامعه باعث حاکمیت الگوهای مردسالارانه

در روابط اجتماعی شده است. زنان به دلیل حاکمیت الگوهای مردسالارانه نتوانسته‌اند هویت مستقلی برای خویش تعریف کنند. بنابراین واقعیت جامعه از آن‌ها در مقام یک زن، انتظارات مردانه دارد. هیچ یک از آن‌ها تبعیض علیه زنان را محدود به حوزه خاصی نمی‌کنند

غیر سنتی ها: شاخص‌ها) از گفته‌های این طیف شاخص‌های زیر به دست آمده است:

۱. وجود تبعیض عمودی و افقی در بازار کار: خانوم‌ها رو اولاً نمیذارن سر کار برن، اگه سر کار هم برن نمیتونن به اون جاهای بالا برسن]، [کارهای که منزلت بهتر و در آمد بهتری دارن مال آقایونه]، [تو محیط کار دو تا آقا و خانم باشند هر دو کار یکسانی رو انجام بدن به آقایون حقوق بیشتری میدن]، [کلاً کارهای پست رو به خانمها میدن]
 ۲. محدودیت برای نمایش بدنی: [جای اینکه آدم فکرش تو درس و تحصیل باشه و بخواد از نظر علمی پیشرفت کنه همه اش فکر و حواسش تو اینه که تو دانشگاه نخوان به پوشش آدم گیر بدن]، [من با این تیپ تو جامعه ظاهر بشم خیلی مشکل دارم ولی برای مرد با هر تیبی که تو جامعه باشن ایراد نیست]، [تو جامعه هم نیروی انتظامی به دخترها بیشتر گیر میده تا پسرها]
 ۳. ممنوعیت از تحصیل: [زنها خیلی تحت فشار هستن، نمیتونن تحصیل کنن تا شغلی داشته باشن]، [من یکی از دوستانم رو می‌شناسم که خانوادش اجازه نمیدن اون بره تو یه شهر دیگه درس بخونه ولی برادرهاش تو شهر دیگه راحت تحصیل می‌کنن]
 ۴. شناسایی علل تبعیض: [وقتی علت این کارها رو آدم تو ذهنش مرور میکنه به ذهنش میرسه سنت‌ها و فرهنگه]، [روند سیاست گذاری کشوری باعث این نابرابری‌ها میشه اما ساختارهای سنتی جامعه هم دخیل اند]، [واقعاً تو این زمینه دولت مقصره]
- تفسیر:** همه پاسخگویان قائل به محدودیت‌ها و نابرابری‌هایی در زمینه شغلی و نمایش بدنی هستند. جدا سازی جنسیتی یکی از ویژگی‌های برجسته بازار کار می‌باشد که بر اساس آن زنان و مردان در مشاغل خاصی به کار گرفته می‌شوند. طبق اظهارات آنها، زنان از نظر نوع، ارتقاء و درآمد شغلی در شرایط نازلتری نسبت به مردان قرار دارند. و به اصطلاح درجه دوم محسوب می‌شوند.
- مذهبی - سنتی‌ها: شاخص‌ها) از گفته‌های این طیف شاخص‌های زیر به دست آمد:**

۱. احساس رضایت از وضعیت فعلی: [وضعیت زنان تو ایران نسبت ۴۰ سال پیش و حتی نسبت به اوایل انقلاب بهتر شده، یه سری حقوقی که زنها نداشتن الان دارن. عرصه‌هایی که نمی‌تونستند فعالیت کنن الان می‌تونن]، [نسبت به سابق یه سری امکانات برای زنها فراهم شده. اما در بخش‌هایی بیشتر و در بخش‌هایی کمتر و بدتر، مثلاً فعالیت زنها تو اجتماع بیشتر شده، جامعه واسه خانوما امن تر شده]، [زمان شاه، زنها وضعیت مطلوبی نداشتن. اما حالا یه زن با نوع و شیوه حضور خودش، نوع رفتار جامعه به خودشو تعیین میکنه]، [شرایط ما نسبت به خیلی از کشورهای اسلامی بهتره]
۲. وجود نابرابری حقوقی علیه زنان: [من احساس می‌کنم هیچ چیز تو قانون به نفع زن نیست]، [یه مرد راحت میتونه زنش رو طلاق بده، چون زن حق طلاق نداره. ولی اگه زن بخواد طلاق بگیره، پنج شرط داره باید حتماً عسر و حرجش ثابت بشه، و تا بیاد ثابت بشه پدرش درمیداد]، [بیشتر این نابرابری‌ها تو زمینه حقوقیه، وقتی که یه جرم و جنایتی جلوی زن رخ میده، تو دادگاه نمیتونه حاضر بشه و به تنهایی شهادت بده]

تفسیر: از نظر این افراد وضعیت زنان نسبت به گذشته و مخصوصاً نسبت به قبل از انقلاب، مطلوب و رضایت‌بخش است. به طور مثال، از دید آن‌ها عرصه‌های فعالیت برای زنان گسترده‌تر شده است، جامعه برای حضور آن‌ها امن‌تر شده است و در مقایسه با بعضی از کشورهای اسلامی، زنان حق رأی و حق راندگی دارند. طبق اظهارات پاسخگویان این طیف، زنان با موانع و محدودیت‌های اساسی مواجه نیستند که زندگی‌شان را تحت الشعاع قرار دهد. گرچه مذهب نقش مهمی در زندگی این افراد دارد ولی نگرش‌شان به احکام دین با بازاندیشی و انتقاد همراه است. این افراد، مذهبی‌های نواندیشی هستند که دید انتقادی به احکام اسلامی در مورد زنان دارند.

۲- راه‌های حذف یا کاهش نابرابری‌ها از دید پاسخگویان

فمنیست‌ها: شاخص‌ها) از بررسی گفته‌های این طیف شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. **اولین گام رفع تبعیض؛ پیشقدم شدن زنان:** هر گروه در تبعیض باید خودش بخواهد از وضعیت که برایش ناراحت‌کننده است خلاص بشه، [اولین چیز اینه که زنها حقانیت خودشونو ثابت کنن]، [تا وقتی که یه زن نخواد خودش و حقوقش رو بشناسه هیچ کس نمیتونه بهش کمک کنه]

۲. **عدم همگرایی زنان:** [زن‌ها چون به مردها پرچ میشن، نمی‌تونن برای خودشون گروه متحدی رو تشکیل بدن]، [فاصله‌ای بین ما پیش اومده که نمیذاره که بفهمیم یه درد مشترک داریم]، [ساختارهای جامعه همیشه بهش حکم کرده و ازش خواسته همیشه منفعل باشه. این توی ضمیر زنها نهادینه شده]

۳. **اقناع مردان:** [معتقدم تو ایران قدرت هیچ وقت به این نتیجه نرسیده، که نفعش به اینه که، حق زنها رو بده]، [اجازه پیدا کردن برای مطرح شدن باز هم یه جور کنار اومدن با آقایونه چون اون‌ها نخوان شما نمیتونین وارد بشین]، [اولین چیزی که به ذهن میرسه اینه که طرف مقابل رو باید توجیه کرد طرف مقابلی که قدرت تو دستش و جامعه با تمام ساختارهایش ازش حمایت میکنه]، [باید قدرت توجیه بشه اون هم با اون مردهایی که فکره بازتری دارن]

۴. **مخالفت با درگیری مستقیم:** [تنها راه حل اینه که یه جوری با قدرت لابی تشکیل بدیم. نه اینکه باهاش شاخ به شاخ بشیم]، [یه جور مبارزه برای احقاق حق لازمه، اما بدون خشونت]، [نباید مردها رو دشمن خودشون بدونن یا به نشانه اعتراض بیان تو پارک بشین سیگار بکشن، یا تو خیابون جیغ و داد کنن]، [من این رو قبول ندارم که بیاییم بریزیم تو خیابون شورش کنیم، روسریمونو برداریم، فحش بدیم به این و اون]، [این درست نیست که ما با جیغ و داد یا با داد و فریاد خود مونو ثابت کنیم]

تفسیر: گفته‌های این افراد نمایانگر این است که زنان باید برای احقاق حقوق خویش پیشقدم شوند. ولی به نظر آنها، زنان قابلیت انسجام برای رسیدن به این مطلوب را ندارند. این افراد از همگرایی همجنسان خود برای رسیدن به خواسته‌های مشترک کاملاً

دل سرد شده‌اند و هر یک از آن‌ها برای اثبات ادعای خود دلایل متفاوتی را عنوان می‌کنند. مثل ناآگاهی زنان از حقوق خویش، نبود سازمان‌های غیر دولتی فعال در زمینه زنان، عدم تطابق فعالیت‌های طرفداران حقوق زن با شرایط جامعه ایران و غیره.

غیر سنتی‌ها: شاخص‌ها) بنا به اظهارات پاسخگویان شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. **هماهنگی سنت در جهت تبعیض:** [خیلی سنت گرا هستیم، ما کاملاً به گذشته مردانه‌ای داریم]، [بیشتر تبعیض‌ها به

خاطر اون نظریه که در مورد زندگی گذشته خانم‌ها دارن. اون موقعی که خانوم‌ها بیشتر تو خونه بودن و تو جامعه زیاد نقشی نداشتن]، [این فرهنگ ماست به حالت وراثتی و تاریخی داره. همیشه آزادیها و برتریها به پسر داده میشه]

۲. **تاکید بر آموزش در جهت حذف محدودیت‌ها:** [اگر خانواده‌ها تبعیض رو کم کنن این فکر تو بقیه زمینه‌ها هم میتونه

به وجود بیاد، بیشتر باید به خانواده‌ها آموزش بدن]، [باید رو این مسایل طولانی مدت کار بشه. مردمو آگاه تر کنن، آموزش بدن]، [فکر کنم باید فرهنگ سازی بشه باید بمباران فرهنگی بشه از هر طریقی که ممکن باشه]

تفسیر: طبق اظهارات این افراد سنت و فرهنگ مردسالاری شرایط فعلی زنان را در بلند مدت رقم زده‌اند. به نظر آن‌ها سنت

با تعریف نقش‌هایی مثل فرزندآوری و همسراری و فضیلت قائل شدن به آن، و از طرفی وجود سنت‌ها و فرهنگ مردسالار باعث محدود شدن زنان در خانه و سلب اختیارات و آزادی‌های آنان شده است. با محدود شدن آن‌ها در خانه، فرصت‌های شغلی و تحصیلی خارج از آن را از دست داده‌اند. به نظر پاسخگویان این طیف، چون نگرش در مورد زنان به طور بلند مدت شکل گرفته است پس به برنامه‌ریزی مستمر نیاز است تا این نگرش‌ها را تغییر پیدا کند.

مذهبی - سنتی‌ها: شاخص‌ها) بنا به اظهارات پاسخگویان شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. **کیفیت انعطاف‌پذیری اسلام:** [به نظر من دیدگاه یکجانبه گرایانه فمینیسم به درد ما نمی‌خوره، باید بیابیم تعریف

اسلام را از جایگاه زن در مسایل حقوقی رو به روز کنیم و اونو، تو جامعه پیاده کنیم. این مسایل جز با اصول اسلامی قابل حل نیست]، [به یقین میدونم که بیشتر قوانین اسلام منطقی هستن]، [به نظر من چون ما شیعه هستیم با مقتضیات زمان می‌تونیم این قوانین رو تغییر بدیم احکام ثانویه تو فقه شیعه این کاربرد رو داره و میتونه این مشکلات رو حل کنه]، [اسلام دین رحمته، هیچ وقت این جور بی عدالتی‌ها با ذات اسلام جور در نیاد]

۲. **تسریع در نوسازی قوانین:** [اونهایی که تو دین مرجع باید این مشکلات رو حل کنن چون این مسایل روز به روز

بیشتر به چشم میاد]، [هر چقدر زودتر این کار انجام بشه بهتره این جور مسایل خود به خود باعث میشه زنها از دین زده بشن]، [ما میتونیم تا این حربه‌های فمینیست‌ها کار ساز نشده، به راحتی این موانعی که زنها ازش رنج میبرن از میان برداریم]

تفسیر: نابرابری و تبعیض در نزد این افراد بازتابی حقوقی به خود گرفته است آن‌ها برای برطرف کردن این نابرابری خواستار تعجیل در فرآیند نوسازی قوانین مربوط به زنان هستند. آن‌ها زدودن تبعیض‌ها از صحنه زندگی زنان را به دلیل کیفیت متعالی اسلام و قابلیت انطباق‌پذیری آن با شرایط روز که در احکام ثانویه و نظایر آن مشخص است، امری شدنی قلمداد می‌کنند.

۳- خصوصیات زن ایده‌آل از دید پاسخگویان

فمنیست‌ها: شاخص‌ها) بنا به اظهارات پاسخگویان شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. **نفی جنسیت:** [همین که پیام بگم زن ایده‌آل من چیه، یعنی نابرابری رو پذیرفتم. اصلاً هیچ مردی از یه مرد دیگه نمی‌پرسه مرد ایده‌آل کیه]، [زن ایده‌آل من، انسان ایده‌آله، جدا از اینکه مرد باشه یا زن باشه]، [اولین چیزی که باید بهش توجه کنه یه انسانه مثل بقیه انسانها، مرد و زن نداره]

۲. **استراتژی اثبات:** [بتونه به دنبال خود شکوفایی باشه و توانایی‌های بالقوشو شکوفا کنه. از لحاظ علمی در سطح خیلی بالایی باشه همسطح مردان، خودش رو به دنیا ثابت کنه بگه که ما توانا هستیم]، [با همه تبعیض‌ها هنوز هم تلاش میکنه بگه که هست. در خانواده در جامعه در اقتصاد، کسی که نه یک زن بلکه یه همسر و شریک برای همسرشه]، [از جهت کاری شدیداً به این علاقه دارم که یه روزی استاد دانشگاه بشم دکترام رو بگیرم و ثابت کنم که هیچ تعارضی بین زن بودن و پیشرفت وجود نداره]

۳. **مقاومت در زندگی روزمره:** [انسان ایده‌آل من کسی که تو شرایط مختلف از حق خودش دفاع کنه]، [تو هر موقعیتی که هست کم نیاره تا بهتر بودنشو همه احساس کنن]، [جاهایی که با شخصیتم داره بازی میشه اعتراض میکنم ساکت نمیشیم]

تفسیر: در اظهارات این افراد سه اصل محرز است اول، آن‌ها نمی‌خواهند در قالب زن یا مرد خود را تقسیم‌بندی کنند بلکه می‌خواهند به عنوان یک انسان فارغ از جنسیت به نظر برسند، چون زن بودن برای آن‌ها نشانگر تبعیض است دوم، با وجود محدودیت‌ها در جهت اثبات وجود خویش قدم برمی‌دارند و در هر زمینه‌ای برای برتر بودن تلاش می‌کنند. اکثراً به دنبال اثبات برتری شان در زمینه علمی هستند.

غیر سنتی‌ها: شاخص‌ها) بنا به اظهارات پاسخگویان شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. **نفی عوامل بازدارنده و تاکید بر رفتار بازتابی:** [من اصلاً زنهای سنتی رو قبول ندارم. زن سنتی یعنی قربانی عقاید سنتی آقایون که فقط به زن ظلم می‌کنن]، [با تمام وجود به اون کارهایی که انجام میده اعتقاد داره، آزادی فکر داره میتونه مقولاتی مثل حجاب و این جور مسایل رو خودش به راحتی انتخاب بکنه]، [زنی که نتونه حرف خودش رو بزنه، از دیدگاههای منطقی خودش برای اهدافش استفاده کنه یا زنی که تو فکر و بیانش آزاد نیست، بالطبع اون زنی که اطلاعات کافی نداره، بی سواده]

۲. تاکید بر تحصیلات و استقلال مالی: حتماً ادامه تحصیل میدم و موقعیت مناسب اجتماعی هم به دست میاد. شدیداً

به این معتمد تا زمانی که استقلال مالی نداشته باشم استقلال شخصیتی هم نخواهم داشت. [دوست ندارم زن تابع مرد باشه دلم می‌خواد اقتدار زن بودنشو حفظ کنه]، [به معنای واقعی کلمه وارده جامعه بشه، پا به پای دیگران کار کنه، پا به پای دیگران فکر کنه] **تفسیر:** نزد این افراد عوامل بازدارنده و محدودیت ساز، مشروعیت خود را از دست داده‌اند. در مقابل می‌خواهند منطق و عقلانیت را جایگزین این امور سازند و به دنبال اختیار و قدرت تصمیم‌گیری بیشتری در زندگی، مخصوصاً در زمینه پوشش هستند. علت اساسی ضعف زنان را ناآگاهی و وابستگی مالی می‌دانند، شغل و تحصیلات از نظر آن‌ها دارای اولویت اساسی است، تا به دست پیدا کردن به استقلال مالی، سهم بیشتری در کنترل زندگی خویش داشته باشند.

مذهبی - سنتی ها: شاخص‌ها) بنا به اظهارات پاسخگویان شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. انجام بی‌نقص وظایف جنسیتی: [زن یه وظیفه مهمی داره که باید در راستای اون حرکت کنه، باید از خانوادش خیلی

مراقب باشه وظیفه مادر بودن یا همسر بودن خوب ایفا کنه، تو زندگی فردیش با همسرش موفق و خوشبخت بشن]، [چه به عنوان همسر چه به عنوان مادر و چه به عنوان فرزند خانواده نقش شو خوب ایفا کنه]، [من مهم ترین هدفی که دارم اینه که نقش خودمو خوب ایفا کنم در نقش همسر و مادر]، [اولویت اول من در تشکیل خانواده تربیت فرزندانم است]

۲. تاکید بر حفظ خانواده همراه با مشارکت بیرون از خانه: [تو جامعه هم باید بتونم کار کنم ولی تا جایی که

خانواده ام فدا نشه. مخصوصاً اگه فرزندی داشته باشم]، [وظیفه اصلی هر زنی در درجه اول حفظ خانواده است بتونه با خصوصیت ذاتی خودش کانون خانواده رو حفظ کنه، بتونه بیرون از خونه کار کنه، ولی اون وظیفه اصلیش تو خونه رو به جا بیاره که همون حفظ کانون خانواده است]

تفسیر: از اظهارات این افراد می‌توان استنباط کرد اولین هدف آنها، ایفای مطلوب و بی‌نقص نقش‌های مثل همسر داری و

تربیت فرزندان است. این افراد به دنبال رسیدن به هدف نهایی خود، یعنی حفظ بنیان خانواده هستند. آن‌ها می‌خواهند در کنار انجام وظایف خانگی در بیرون از خانه نیز مشارکت داشته باشند و هیچ تعارضی بین تحصیلات و شغل، و نقش‌های خانگی نمی‌بینند.

۴- سیاست زندگی از دید پاسخگویان

فمنیست ها: شاخص‌ها) بنا به اظهارات پاسخگویان شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. انکار وظایف جنسیتی: [معنی نداره یه کار خاص رو به یه جنس خاصی ربط بدیم]، [مسخره است، اصلاً خنده داره

برام، ما هنوز هم تو جامعه خودمون احساس می‌کنیم که کار خونه مال زنه و به مرد می‌گیم تو کار خونه کمک کن]، [کار زنانه یا مردانه وجود نداره اینها چیزهایی هست که ساختار به ما تحمیل کرده]، [اعتقاد ندارم چون دخترم باید کارهای خونه رو انجام بدم]

۲. مشارکت بدون پیش شرط: [مردها هم باید تو این کارها باشن، حتماً باید کمک کنن]، [باید تقسیم کار تو خونه باشه]، [معنی نداره یه کار خاص رو به یه جنس خاصی ربط بدیم]، [در حالی که زن و مرد هر دو میرن بیرون کار میکنن. باید کار تقسیم بشه]

۳. وجود هنجارهای خانواده پدرسالار: [من دوست دارم هر کس کار خودشو بکنه]، [بعضی وقتها به برادرم میگم پاشو سفره رو جمع کن میگه من که دختر نیستم]، [زنهایی هستند که با وجود اینکه بیرون کار میکنن باز فکرون قدیمیه]

تفسیر: به نظر این افراد اگرچه بنا به وجود هنجارهای پدرسالار، کارهای خانه و وظیفه‌ای زنانه تلقی می‌شود ولی آن‌ها کارهای خانه را وظیفه جنس خاصی نمی‌دانند. به دلیل اشتغال زنان در خارج از خانه و مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی مختص دانستن کارهای خانه به زنان از دید آن‌ها بی‌معنی است. آن‌ها قائل به هیچ نوع کار و نقش جنسیتی در زندگی خویش نیستند.

غیر سنتی‌ها: شاخص‌ها) از اظهارات این افراد شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. پذیرش برتری جسمی مردان: [ولی به صورت منطقی، کارها مشارکت آمیز باشه اما انتظار ندارم شوهر آینده‌ام بیاد ظرف بشوره، غذا بپزه. اگه این کارو بکنه ازش تشکر می‌کنم. از طرفی یه سری کارها رو، باید انجام بده مثل جا به جایی چیزهای سنگین]، [کارهایی که برای خانم‌ها کمی مشکله و از نظر بدنی زور می‌خواد آقایون کمک بیشتری بکنن]، [حداقل بیان اون کارهاییو انجام بدن که واقعاً از عهده زن‌ها بر نیامد، واسه زن‌ها سخته. زن نمی‌تونه وسایل سنگین رو جا به جا کنه]

۲. مشارکت استثناءپذیر: [بعضی چیزها مثل آشپزی مخصوص خانم‌هاست چون بهتر انجام میدن من دوست دارم این کارها رو خودم انجام بدم. اما بعضی چیزها رو آقایون می‌تونن انجام بدن. مثلاً شستن ظروف و جمع کردن سفره]، [هرکدوم از خانم‌ها و آقایون تو وظایف همدیگه بالاخره به صورت جزئی هم که شده نقشی داشته باشن تا حداقل تجربه کنن]، [دوست دارم اون کارهایی که واقعاً خانم‌ها می‌تونن انجام بدن یعنی براشون راحت تره انجام بدن]

تفسیر: این افراد با پذیرش اقتدار جسمی مردان، مشارکت آن‌ها را در کارهایی مثل جا به جا کردن وسایل سنگین ضروری تلقی می‌کنند چون نیاز به قدرت بدنی دارد و همچنین بقیه کارهای خانه که به نظر آن‌ها به مهارت زیادی نیاز ندارد و مردان به راحتی از عهده آن برمی‌آیند. نظیر جمع کردن سفره، شستن ظروف و جارو زدن. اما آشپزی را تخصص و هنری مختص به خود می‌دانند چون بر خلاف بقیه کارهای خانه، مردها به دلایل مختلفی کارایی کمتری در این زمینه دارند.

مذهبی - سنتی‌ها: شاخص‌ها) از اظهارات این افراد شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. پذیرش تقسیم کار سنتی: [مردها وظیفشون خیلی سنگینه، کارشون جنبه‌های مختلف داره، جنبه مادی که مسلممه، عموماً مردها به خاطر همین قضیه تحت فشارند]، [به نظرم نباید آدم سر این‌ها چونه بزنه، باید این‌ها رو بپذیره. ولی کاره خونه همه جا

اینجوریه. ماله خانومه، بالاخره مرد، مرده]، [وظیفه زن اینکه، مرد رو کامل کنه. مرد هم نون حلال بیاره سر سفره. برای من اصلاً مسأله‌ای نیست که کارهای خونه رو انجام بدم. و شاید بعضاً از انجام کارهای خونه و آشپزی لذت ببرم]

۲. مشارکت محدود: [از اون جایی که زیاد بار و فشار رو خانوم نیست من به شخصه از انجام کارهای خونه راضی ام]، [من

کارهای خونه رو مختص خانم‌ها می‌دونم]، [اگه خسته بشم دوست دارم کسی بیاد کمکم کنه]

تفسیر: این افراد قائل به تقسیم کار سنتی در سطح اجتماع و ساختار خانواده هستند. آن‌ها بر این باورند که مسولیت‌های

بیرون از خانه بهتر است که بر عهده مردها باشد و کارهای مربوط به داخل خانه را آن‌ها انجام دهند. به همین دلیل انتظار خیلی محدودی از مردان برای مشارکت در کارهای خانه دارند و اصرار زیادی بر این کار ندارند.

۵- رابطه با پسرها از دید پاسخگویان

فمنیست‌ها: شاخص‌ها) از اظهارات این افراد شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. ارتباط غیر ابزاری: [آدم باید بتونه راحت ارتباط برقرار کنه، چه بین پسرها و چه بین دخترها، ارتباط یه چیز ضروریه]، [باید

به عنوان دوست با هم برخورد کنیم این ارتباط به خاطر آشنایی با همدیگه لازمه]، [من قبل از دانشگاه پسرها رو جزء آدمیزاد نمیدونستم، اونها رو در دانشگاه بیشتر شناخت ام]، [همه میخوان یه ارتباطی داشته باشن، یه تجربه‌ای داشته باشن. این یه چیزه طبیعیه]

۲. ارتباط ابزاری: [من صمیمیت رو قبول دارم ولی دوست ندارم تحقیر بشم، ابزار بشم، براحتی هم با شخصیتشون بازی

میشه، دخترها تو این قضیه آسیب پذیرترن]، [اگه یه دختری که یه پسری رو دوست داشته باشه خیلی هم خوبه، ولی یه دختری که با چند نفر دیگه، این طوری باشه شخصیت زیادی برایش قایل نیستم]، [دانشگاه یه جای خوبیه واسه آشنایی، اما آرایش کنی، از صبح تا ۶ و ۸ غروب وایسی تا یکی بیاد بهت پیشنهاد بده. یه دختر نباید انسانیت خودش رو فراموش کنه]

تفسیر: این افراد رابطه با پسران را به دلایلی نظیر چون کسب تجربه، شناخت از آن‌ها امری ضروری تلقی می‌کنند. ولی

قائل به حدی برای آن هستند. رابطه با پسران را تا جایی مجاز می‌شمارند که در یک رابطه نابرابر به عنوان دختر بازیچه دست پسرها نشوند.

غیر سنتی‌ها: شاخص‌ها) از اظهارات این افراد شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. کیفیت رابطه: [دوستهایی رو انتخاب می‌کنم که اخلاقشون منه رنج نده]، [بیشتر دوست دارم اون‌ها که باهاش می‌گردم

همفکر من باشه، بتونم باهاش تبادل اندیشه کنم]، [از این روابط خیلی داشتم. الان محافظه کارتر شدم با هر فردی به همین سادگی رابطه برقرار نمی‌کنم]، [یه آدمایی به دلم نشستن و باهاشون رابطه برقرار کردم ادامه دوستی مهمه، نه پیدا کردن دوست]

۲. ضروری بودن رابطه: [شما فرض کنین دانشجویستین، ۲۴ و ۲۵ سالتونه هیچ شرایط ازدواج هم نداری، چه کار

میکنی؟]، [بعضی وقت‌ها به مامانم میگم وقتی مامان جان شما هم سن و سال ما بودین ازدواج کرده بودین، بچه دار شده بودین و

زندگی آرومی داشتن. ما که فعلاً نمی‌تونیم ازدواج کنیم باید حداقل از این روابط داشته باشیم، [دیگه واسه ازدواجش همیشه که مثل قدیم دامادو سر سفره عقد ببینی]، آدم باید بتونه با یه مرد راحت صحبت کنه باید مهارت این رو داشته باشه که با یه مرد چطوری برخورد کنه، باید درک درستی از طرف داشته باشه قبل از اون باید رابطه باشه تا همدیگر رو بشناسن]

۳. ارتباط بدون مرز: [اون کسی هم که این رابطه رو برقرار می‌کنه اعتقاد شخصیه که برای خودش ارزشمند. من

نمی‌تونم نفی کنم]، [شما که بیرون و ایسادی نمیتونی بگی تا کجا باید این رابطه ادامه داشته باشه. دو نفر وقتی یه رابطه‌ای را شروع میکنند. اون رابطه خودش تعیین میکنه تا چه حد میتونین پیش برین]

۴. فرصت‌سازی دانشگاه: [این رابطه‌ها که تو دانشگاه به وجود اومده، چرا نباید تجربه کرد]، [محیطی هست که میشه

خیلی از خلاءهای احساسیو درش پر کرد، که ممکنه تو خانواده براشون به وجود اومده، جایی هست برای تبادل فکر، تبادل احساسات]، [دانشگاه این فرصت رو به شما میده، مخصوصاً وقتی که تو یه شهر دیگه درس بخونی که مثل شهر خودت نیست که برچسب بزنی]، [دانشگاه مثل خیابون نیست طرفو نشناسی اینجا هم میتونی با همکلاسیات رابطه داشته باشی]

تفسیر: نزد این افراد رابطه با پسران امری بدیهی به نظر می‌رسد و در گفته‌های خود، به کیفیت و چگونگی آن نیز می‌پردازند.

این امر نشانگر آن است که پاسخگویان این روابط را قبلاً تجربه کرده‌اند و آن را به خاطر دلایلی نظیر نداشتن شرایط ازدواج، ضرورت آشنایی قبل از ازدواج، کسب شناخت از جنس مذکر، کشش‌های طبیعی به جنس مذکر، جبران کمبودهای عاطفی و کسب مهارت‌های ارتباطی کاملاً ضروری می‌دانند. هیچ یک از آن‌ها حدی و مرزی را برای این رابطه تعیین نمی‌کنند.

مذهبی - غیر سنتی‌ها: شاخص‌ها) از اظهارات این افراد شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. رابطه اجتماعی: [یه محیط فرهنگی، رابطه باید در حد همکلاسی باشه]، [اگر در سطح اجتماعی باشه که اصلاً برای

من مهم نیست مثلاً رابطه‌های تعریف شده همکلاسی، دو نفر با هم دیگه همکلاسی هستن تعریفشون از رابطه شون در همین حده]، [ارتباط اجتماعی، در محیط دانشگاه باشه یه چیز متفاوتیه و حدش کاملاً مشخصه. با توجه به عرف و شرع ما، حدش مشخصه]، [همین روابط عادی چه مشکلی داره. تو یه جامعه علمی دختر و پسر بشینن ارتباط علمی داشته باشن چه اشکالی داره؟]

۲. رابطه عاطفی: [اگه ارتباطی که دوستی میشه اسمش رو گذاشت فقط در صورتی قبول دارم که بحث ازدواج پیش کشیده

بشه]، [رابطه با پسر در صورتی که هدف این باشه که طرف میخواد با اون آدم ازدواج کنه این یه چیز منطقیه و باید وجود داشته باشه اما با چیزی که از سر هوس زودگذر باشه مخالفم]، [اگه قصدشون اینه که با همدیگه آشنا بشن، با همدیگه زندگی کنن هیچ مشکلی نداره]، [به نظر من ارتباط لازمه نه به صورت مبتذل، ارتباط باید تا جایی باشه که به قواعد انسانی لطمه وارد نشه]

تفسیر: این افراد رابطه اجتماعی را به دلیل مشخص بودن حدود و هدفش امری منطقی می‌دانند. از دید آن‌ها این نوع رابطه کاملاً ضروری است. اما رابطه عاطفی را تا جایی ادامه می‌دهند که منجر به ازدواج شود و به علت موقتی بودن، کشیده شدن به سوی انحراف اخلاقی، لطمه وارد شدن به قواعد انسانی و اختلال در خانواده، دید مثبتی درباره روابط فراتر از آن ندارند.

۶- الگوی مدیریت بدن از دید پاسخگویان

فمنیست ها: شاخص‌ها) شاخص‌های زیر از اظهارات پاسخگویان به دست آمد:

۱. **آرایش و پوشش خود محور:** هر دو تاش (منظور آرایش و پوشش) واسه دل خودم باشه نه اونها (منظور پسر ها)، [فقط از زنها میخوان تیپ بزنی، خودشونو واسه اونها جذاب کنی. اگه اینجوری نیست چرا خودشون آرایش نمیکنی. البته من آرایش رو رد نمیکنم آرایش باید باشه اما هدفش مهمه. هدفش نباید این جور مسایل باشه، نه باید به خاطر بعضی چیزها، برده آرایش بشی]، [سعی میکنم زیاد تو بند آرایش نباشم. اما اگه ایرادی تو صورت هست باید اون ایراد رو پوشش داد]

۲. **آرایش و پوشش توجه‌گریز:** [یه تیپ ثابت و معمولی دارم، مثل بقیه مانتو و مقنعه میذارم. خودمو تابلو نمیکنم تا واسه عالم و آدم سوژه بشم]، [آرایش باید جوری باشه وقتی از کنار من رد میشه نگاه منو طرف خودش بر نگردونه]، [اگه ایرادی تو صورت هست باید اون ایراد رو پوشش داد. هدف فقط باید این باشه نه چیزه دیگه. به خاطر خودت باشه نه کس دیگه]

۳. **آرایش و پوشش، دغدغه‌ای مردانه:** [دغدغه ما رو مردها شکل دادن، زنها فکر نمیکنن دغدغشون چیه؟ بلکه اونها رو براشون میسازن. فقط از زنها میخوان تیپ بزنی، خودشونو واسه اونها جذاب کنی]، [خیلی‌ها معتقدند حسادت ذات زنهاست من معتقدم این دقیقاً یک مکانیسم مردسالارانه است که حسادت تو زنها تولید میکنه]، [همه آرایش میکنن ولی یه سری خاصیه که جلب توجه می‌کنن اونهایی اند که انگار میخوان برن تو عروسی. البته تو این مسائل مردها هم دخیل هستنند همش هم تقصیر خودشون نیست]

تفسیر: در عرصه عمومی از روی آرایش و پوشش این افراد قائل به شناسایی آن‌ها نیستیم. چون ظاهر آن‌ها با بقیه دخترها همخوان است. اما نیت و هدفی که از آرایش و پوشش دارند، عامل اصلی تمایز آن‌ها از بقیه دختران است. لحن قاطعانه آن‌ها موقع گفتار در مقایسه با سایر پاسخگویان محسوس است آرایش و پوشش آن‌ها بیشتر با تمایلات و درونیات خودشان سازگار است و از هرگونه پوشش و آرایشی که به خاطر مردها صورت گیرد یا باعث انگشت نما شدن آن‌ها در عرصه عمومی شود، شدیداً پرهیز می‌کنند.

غیر سنتی ها: شاخص‌ها) از گفته‌های افراد این طیف شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. **دیگران به عنوان محرک پوشش و آرایش:** [تیپی که واسه این جور جشنها میزنم از ماهواره و اینترنت استفاده می‌کنم. هدف اینه که کی خوشگل تره، آدم ناخودآگاه به خودش زیاد میرسه]، [مواقعی که با دوستانم برم کافی شاپ یا رستوران یا هر جایی که با هم بریم بگردیم تیپم خیلی فرق می‌کنه، زیاد آرایش می‌کنم]، [معمولاً ابتکاری آرایش می‌کنم از تصاویر مجله‌ها هم، پیش اومده خوشم بیاد الگوبرداری کنم. معمولاً وقتی میرم خریدی بکنم، یا با دوستانم بگردم، چه‌رمو تغییر میدم]

۲. مناقشه در عرصه عمومی: [منو تو خیابون گرفتن، بین اون همه آدم ضایع کردن. چه مشکلی داره یه ذره موهات بیرون باشه، همه تو فکر اینن که چطوری پیشرفت کنن اینها هم دغدغشون آرایش دختراست]، [مبارزه با بد حجابی هم درست نیست، بار اول با خشونت با آدم برخورد کنن. وقتی با خشونت با آدم رفتار میکنن به شخصیت آدم توهین میشه]، [بیرون هم میری باید تا جایی که میتونی رعایت کنی. تا الکی بهت گیر ندن]، [زیاد راحت نیستم تو این دو سه ساله همه جا بگیر ببند شده]

۳. کنار آمدن با محدودیت: [به خاطر اینکه این جور مسایل دیگه پیش نیاد مسلماً در هر مکانی که هستم محتویات اون مکان رو رعایت میکنم]، [به نظر من آرایش باید طوری باشه که کسی نیاد به آدم حرفی بزنه]، [متأسفانه با این قضیه خوب برخورد نمیکنن آدم مجبور بعضی چیزها رو رعایت کنه]

۴. مراسم و جشنها مکانی فارغ از محدودیت: [من تو عروسیها واسم فرقی نداره هرکی میخواد باشه، هر چی میخوان بگن، لباسهایی میپوشم که بیشتر مناسب اون جمع باشه]، [اونجا هر جوری خواستی می تونی بگردی، لباس خیلی باز هم بپوشی مشکلی نیست. چون اون دیدی که بیرون بهت دارن هیچ وقت تو عروسی ندارن]، [تو میهمانی سعی میکنم آزادتر باشم حتی تو اون مراسم آقا هم باشه مشکلی واسه من نداره این جور مسایل واسه من حل شده است]

تفسیر: از لحاظ نمایش بدنی مناقشه برانگیزترین لحظه زندگی این افراد، ظاهر شدن در عرصه عمومی است. الگوی نمایش بدنی این افراد با معیارهایی که دولت برای نمایش بدن زنانه در عرصه عمومی تعریف کرده است همخوانی تام و تمام ندارد. نمایش بدنی دلخواه آن‌ها در عرصه عمومی به معنای مواجه شدن با ابزارهای خشونت دولت است. امن‌ترین جا برای این افراد جشنها و مراسم عروسی است. در کل از لحاظ نمایش بدنی می‌توان زندگی روزمره این افراد را به دو عرصه تقسیم کرد که قدرت این دو عرصه را برای آن‌ها تفکیک کرده است؛ عرصه عمومی که در کنترل دولت است عرصه خصوصی که خارج از کنترل قدرت می‌باشد.

مذهبی - سنتی ها: شاخصها (از بررسی اظهارات این افراد شاخص‌های زیر به دست آمد:

۱. تاکید بر جنبه‌های شرعی و تاثیرپذیری از قواعد رفتار مذهبی: [معیار پوشش من رو به عنوان یه دختر ایرانی مسلمون شرع و عرف و سلیقه شخصی تعیین میکنه]، [به نظر من چادر حجاب برتره]، [تو خیابون، دانشگاه پوشش من حتماً باید مطابق فرهنگ و دینم باشه، مطابق با نگرش من باشه. هر جایی که باشم من دوست دارم چادری که دارم نشان دهنده طرز فکر من باشه].

۲. آرایش خفیف و سرزنش غیر خودیها: [من خودم هم آرایش میکنم ولی داخل خونه خیلی کم پیش اومده، قاعدتاً وقتی عروسی میرم، تولد دارم میرم، آرایش میکنم]، [شاید الان کسی که مثل من کم آرایش میکنه اصلاً دیده نشده. به خاطر اینکه بقیه زیاد آرایش می‌کنن. اما در حدی باشه که زیاد تند نباشه. از نظر روانی هر خانمی میخواد زیبا جلوه کنه]، [آرایش ارضاء کردن همون نیاز فطری انسانه اما خیلیها هدفشون از آرایش کردن بیشتر نشون دادن خودشونه]، [آرایش زن در هر چه بهتر بودن حجابشه، بهترین آرایش برای زن همونه]

تفسیر: معیارهایی که دولت برای نمایش بدن زنانه در عرصه عمومی تعریف کرده است با ظاهراین افراد مطابقت بیشتری دارد. در عرصه عمومی با پوشش چادر ظاهر می‌شوند و فضیلت ذاتی برای آن قائل هستند. در مراسم و جشن‌ها طوری لباس می‌پوشند که جایی از بدنشان مشخص نباشد مخصوصاً اگر مردها نیز در این مراسم حضور داشته باشند. در داخل منزل نیز دامن و بلوز می‌پوشند و آنجا نیز سعی می‌کنند لباس پوشیده‌ای به تن داشته باشند. زندگی روزمره آن‌ها را از نظر نمایش بدنی به دو عرصه تقسیم می‌کند. زمانی که غیر خودی‌ها (نامحرم‌ها) هستند، سعی می‌کنند هیچ یک از اعضای بدنشان در دید این افراد نباشد و زمانی که خودی‌ها (محرم‌ها) حضور دارند از آزادی عمل بیشتری نسبت به عرصه قبلی برخوردار هستند. اینجا مذهب عامل تاثیر گذاری است.

۷- دست کاری بدن از دید پاسخگویان

فمنیست‌ها: شاخص‌ها) اظهارات و گفته‌های این طیف نمایانگر شاخص‌های زیر است:

۱. **تاکید بر جنبه‌های تاریخی دستکاری بدن:** [من معتقدم زیبایی حق هر آدمیه حالا هر دوره‌ای این زیبایی به یه چیزی اختصاص داره. تو هر دوره‌ای زیبایی مهم بوده، حالا این دوره این امکان به وجود اومده چیزی منبع زیبایی بشه که میشه روش دست برد حالا یکی بینیه، یکی گونه]، [روند انسانیت اینه که ما خودمون رو از حالت طبیعی در بیاریم خیلی‌ها اعتقاد دارن نباید به اون چیزه طبیعی دست زد، طبیعی اش بهتره]

۲. **انتقاد از دید جنسیتی جامعه به دستکاری بدن:** [هنوز جامعه با این کار زن کنار نیومده، مردهای زیادی هم هستن که عمل میکنن ولی نمیدونم با جراحی زنها چرا مشکل دارن]، [یه مردی بره پرورش اندام هیکل خودش به چیزی که اصلاً قشنگ نیست تبدیل کنه سر این قضیه اصلاً حساس سازی نمیشه]، [وقتی که مثلاً پای عمل بینی خانم‌ها میاد وسط، با یه طرز تفکر خاص بهش نگاه میکنن اینکه احتمالاً زنی عمل بینی داره از لحاظ عقلی در سطح پایینیه، مشکل داره و این حرف‌ها]

تفسیر: این افراد دستکاری بدن را امری طبیعی می‌دانند که با سیر تاریخی بشر هماهنگ است. گرچه دستکاری بدن در بین زن و مرد به شیوه‌های مختلف وجود دارد. اما جامعه نگاه برابری در این زمینه ندارد. عمل مشابه زنان را در این زمینه مثبت ارزیابی نمیکنند.

غیر سنتی‌ها: شاخص‌ها) شاخص‌های زیر از اظهارات این افراد به دست آمد:

۱. **تاکید بر جنبه‌های زیبا شناختی:** [همه به دنبال زیباییین، زیبایی جز فطرت انسانه. وقتی خوشگل تر میشی چه ایرادی داره؟]، [به نظر من زیبایی هنره، هرکس جرات نمیکنه بره عمل کنه]، [اونی که میره جراحی میکنه مطمئن باشین بادید درستی دست به این کار میزنه، زیبایی رو دوست داره، همه جا این کار رو میکنن]

۲. **مخالفت با زیادروی:** [من با جراحی لثه، برجسته کردن گونه و تاتو مخالفم. چون زیاد رو چهرت تاثیر نداره. اما بینی خیلی تاثیر داره]، [اما بعضی‌ها ۴۰ بار، ۵۰ بار عمل جراحی انجام میدن اصلاً با بینیشونو مشکل دارن. مثل اینکه میخوان از جاش بکنن]

تفسیر: این افراد زیبایی را حق مسلم خود می‌دانند و دستکاری بدن نزد آن‌ها امری کاملاً عادی جلوه می‌کند به نظر آن‌ها در صورت داشتن امکانات و منابع مالی باید از هر امکانی برای زیبایی بهره جست. اما نباید در این زمینه زیاده‌روی کرد.

مذهبی – سنتی ها: شاخص‌ها) اظهارات و گفته‌های این طیف نمایانگر شاخص‌های زیر است:

۱. تاکید بر حفظ بدن طبیعی: [اون چیزی که خدادیه زیباتره]، [احساس می‌کنم اون چیزی که هست اون چیزی که خدا

به آدم داده باید بمونه]، [اساساً این کار را قبول ندارم. من هیچ وقت به ذهنم نرسیده که بخوام به ترکیب چهرم دست بزنم]

۲. دستکاری کارکردی: [بعضی از آدمها هستن که واقعاً نیاز به اون جراحی دارن اگه جراحی کنن ظاهر و قیافه شون

خیلی تغییر میکنه زیباتر میشن]، [بعضی‌ها انحرافات و مشکلات تو چهره شون هست که نازیباست. اینها اگه برن جراحی کنن چه مشکلی داره؟]

۳. نفی جنبه زیبایی دستکاری: [یکی بره پوست بکشه، ابرو خال کوبی کنه. من مخالفم من کلا با چیزی که آدم را از

حد طبیعی خارج نکنه موافقم]، [بعضی‌ها به خاطر چشم هم چشمی عمل زیبایی انجام میدن که جالب نیست]، [جنبه زیبایی رو کلا نمی‌پسندم]

تفسیر: این افراد دستکاری در بدن طبیعی و خدادی خود را نمی‌پسندند و معتقدند هرآنچه طبیعت در انسان نهاده است زیباتر

است. ولی دستکاری را برای افرادی که در این زمینه با مشکل مواجه هستند، ضروری تلقی می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که دانشگاه در ایران نه فقط مکانی برای آموزش رسمی بلکه عرصه‌ای برای بازتعریف هویت اجتماعی و بازاندیشی در نقش‌های جنسیتی برای دختران دانشجو است. تحلیل داده‌ها حاکی از آن است که گروه‌های مختلف دختران — از طیف فمینیست تا غیرسنتی و مذهبی-سنتی — هر یک به شیوه‌ای خاص به مواجهه با تبعیض، محدودیت‌های فرهنگی و فشارهای ساختاری پرداخته‌اند. این نتایج با نظریه «مدرنیته بازتابی» گیدنز هم‌راستا است که معتقد است در عصر مدرن، افراد ناگزیرند با فاصله‌گیری از هویت‌های پیشینی و سنتی، زندگی خود را پروژه‌ای شخصی و بازاندیشانه مدیریت کنند (4-6). دختران دانشجو با حضور در دانشگاه به منابع هویت‌بخش مدرن مانند تحصیلات عالی، استقلال اقتصادی و شبکه‌های اجتماعی جدید دسترسی یافته و در برابر نقش‌های تک‌بعدی مقاومت می‌کنند (7, 13).

یکی از نتایج مهم پژوهش، برجسته شدن شکاف میان دیدگاه‌های فمینیستی و مذهبی-سنتی است. فمینیست‌ها به‌طور آشکار سلطه ساختارهای مردسالارانه را نقد کرده و از ضرورت خودآثباتی و مقاومت در برابر کلیشه‌های جنسیتی سخن می‌گویند. این امر با دیدگاه‌های انتقادی پسااستعماری و نقد هژمونی غربی بر مدرنیته نیز هم‌پوشانی دارد که نشان می‌دهد مدرنیته هرچند امکان‌رهایی

می‌آفریند، اما ممکن است ساختارهای سلطه جدیدی ایجاد کند (8, 17). از سوی دیگر، زنان مذهبی-سنتی در عین حفظ هویت دینی، خواهان بازنگری و نوسازی قوانین و آموزه‌های دینی در راستای عدالت جنسیتی هستند. این یافته با تأکید عبدالکریمی بر امکان همزیستی و تعامل دین و مدرنیته سازگار است (10) و نشان می‌دهد رویکردهای نوگرایانه مذهبی می‌تواند بستری برای کاهش نابرابری ایجاد کند.

از منظر ساختار اجتماعی، یافته‌ها آشکار می‌سازد که تبعیض جنسیتی همچنان در بازار کار و فرصت‌های اجتماعی زنان تداوم دارد و بسیاری از دختران از وجود «تبعیض عمودی و افقی» در محیط‌های شغلی و تحصیلی سخن گفته‌اند. این موضوع با تحلیل‌های جمعیت‌شناختی و اجتماعی درباره محدودیت‌های جنسیتی در ایران همخوانی دارد (2, 15). همان‌طور که بشیریه و صدری بیان کرده‌اند، پروژه مدرنیته در ایران در بستر سنت‌های ریشه‌دار و مقاومت‌های فرهنگی شکل گرفته و از این‌رو تغییرات اجتماعی در حوزه جنسیت تدریجی، متناقض و چندلایه است (1, 3).

نتایج همچنین نشان داد که بخش قابل توجهی از دختران غیرسنتی و فمینیست، راهبردهای فردی برای غلبه بر محدودیت‌ها اتخاذ می‌کنند؛ از جمله تأکید بر استقلال مالی و تحصیل به‌عنوان مسیر رهایی از وابستگی و بازتعریف هویت شخصی. این با دیدگاه‌های دلانته درباره «چندمسیره بودن» مدرنیته و امکان ساختن مسیرهای خاص محلی برای رهایی سازگار است (9). همزمان، داده‌ها نشان داد که بخشی از دختران مذهبی-سنتی با پذیرش چارچوب‌های دینی اما با نگاه انتقادی، تلاش دارند از ظرفیت احکام ثانویه و تغییرپذیری فقه برای حل مسائل زنان بهره ببرند؛ این یافته در راستای تحلیل محمدعلی نژادعمران و همکاران درباره قابلیت‌های سبک زندگی اسلامی در پاسخ به چالش‌های نوین است (14).

وجه دیگر نتایج، ارتباط مستقیم تجربه دانشگاهی با افزایش آگاهی جنسیتی و اجتماعی است. دانشگاه به‌عنوان فضای تعامل فرهنگی و مواجهه با تفاوت‌ها، به دختران فرصت داده تا تبعیض‌های ساختاری را بشناسند و در برابر هنجارهای تثبیت‌شده واکنش نشان دهند (7, 12). این تجربه همسو با دیدگاه گیدنز درباره نقش نهادهای مدرن در ایجاد «خودبازتابی» و رهایی از هویت‌های تحمیلی است (4, 6). در سطحی کلان‌تر، این یافته با الگوی جهانی گذار از سنت به مدرنیته که در آموزش چین یا ظهور استارت‌آپ‌ها و نوآوری‌های فرهنگی مشاهده می‌شود، قابل مقایسه است (19, 20).

نکته قابل توجه دیگر، حضور هم‌زمان اضطراب و تردید در فرآیند مدرن‌شدن زنان است. گرچه تحصیل و استقلال اقتصادی فرصت‌های نوین فراهم می‌کند، اما فشارهای فرهنگی و تضاد ارزش‌ها برای بسیاری از دختران تنش‌زا است. این امر با تحلیل کوااباتا از «اضطراب در سرمایه‌داری متأخر» همخوانی دارد و نشان می‌دهد تجربه مدرن‌شدن در بافت‌های غیرغربی اغلب با احساس ناامنی روانی و هویتی همراه است (16). چنین تنش‌هایی می‌تواند بخشی از علت رویکردهای محافظه‌کارانه‌تر در برخی از دختران باشد که با وجود آگاهی از تبعیض، ترجیح می‌دهند چارچوب‌های سنتی را تا حدی حفظ کنند.

از سوی دیگر، پژوهش حاضر هم‌راستا با مباحث بین‌المللی درباره «مدرنیته انتقادی» است که تأکید دارد جوامع می‌توانند مسیرهای خاص خود را در تجربه مدرنیته بیمایند (8, 9). یافته‌های ما نشان می‌دهد دختران دانشجو در ایران در حال ترکیب منابع مدرن با زمینه‌های بومی و دینی هستند و از این طریق، هویت‌های جدیدی خلق می‌کنند که نه به‌طور کامل غربی و نه کاملاً سنتی است. این رویکرد دوگانه به آنان امکان می‌دهد در برابر فشارهای ساختاری مقاومت کنند، در عین حال پیوندهای فرهنگی و خانوادگی را حفظ کنند.

در جمع‌بندی این بخش می‌توان گفت دانشگاه به‌عنوان یک نهاد مدرن در ایران، بستری برای شکل‌گیری «سیاست زندگی» دختران و مقاومت در برابر نقش‌های تثبیت‌شده جنسیتی فراهم می‌کند. اما این مسیر ساده و بدون تنش نیست؛ زیرا از سویی با مقاومت سنت و مردسالاری و از سوی دیگر با تناقض‌های درونی مدرنیته مواجه است. با این حال، همان‌گونه که بشیریه و گیدنز اشاره کرده‌اند، آگاهی و بازتابندگی فردی پیش‌شرط اصلی گذار موفق از سنت به مدرنیته است (1, 4).

این پژوهش از نظر حجم نمونه محدود به ۳۰ دختر دانشجو در یک محیط دانشگاهی مشخص بود و به همین دلیل نمی‌توان نتایج آن را به تمامی دانشگاه‌های کشور یا همه گروه‌های اجتماعی زنان تعمیم داد. همچنین، روش مصاحبه عمیق اگرچه امکان دستیابی به داده‌های غنی را فراهم می‌کند، اما ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های پاسخ‌دهندگان یا موقعیت اجتماعی و فرهنگی آنان قرار گرفته باشد. از سوی دیگر، تمرکز مطالعه بر تجربه فردی می‌تواند باعث شود برخی ساختارهای کلان‌تر اقتصادی و سیاسی که بر تبعیض جنسیتی اثرگذارند، کمتر دیده شوند.

پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آینده از ترکیب روش‌های کیفی و کمی بهره گرفته شود تا امکان سنجش فراوانی و الگوهای قابل تعمیم فراهم گردد. همچنین بررسی مقایسه‌ای میان دانشگاه‌های مناطق مختلف کشور می‌تواند تفاوت‌های فرهنگی و اقتصادی را روشن‌تر کند. توجه به نقش شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های نوین در شکل‌گیری هویت جنسیتی و سیاست‌های زندگی دختران از دیگر حوزه‌های پژوهشی مهم است. مطالعه تجربه مردان جوان در مواجهه با تغییرات جنسیتی و سبک زندگی نیز می‌تواند به درک کامل‌تر از پویایی روابط جنسیتی کمک کند.

یافته‌های این پژوهش می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی در حوزه آموزش عالی و سیاست‌گذاری فرهنگی باشد. فراهم کردن محیط دانشگاهی امن، برابر و آگاه‌ساز برای دختران، تقویت انجمن‌ها و تشکل‌های دانشجویی زنان، و بازنگری در قوانین و سیاست‌های حمایتی از اشتغال و تحصیل زنان از اقدامات کلیدی است. همچنین برگزاری دوره‌های آگاهی‌بخش برای خانواده‌ها و مسئولان فرهنگی درباره ارزش‌های مدرنیته و ضرورت بازتفسیر سنت‌ها می‌تواند به کاهش تنش‌های هویتی و گسترش عدالت جنسیتی کمک کند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Bashiriyeh H. *Sociology of Modernity*: Ney Publishing; 2006.
2. Khalegh Panah K, Sanaei A. *Modernity and the Discursive Formation of Cultural Policy: A Discourse Analysis of Cultural Policy of the Government in Iran (1906-Present)*. *Applied Sociology*. 2020;31(3):57-74.
3. Sadri M. *Modernity and Religion from a Sociological Perspective*: Institute for Humanities and Cultural Studies; 2006.
4. Giddens A. *Modernity and Self-Identity*: Ney Publishing, Tehran; 2013.
5. Giddens A. *Modernity and self-identity*. *Social Theory Re-Wired*: Routledge; 2023. p. 477-84.
6. Giddens A, Nasser, Movafaghian PBTNP. *Modernity and Self-Identity: Society and Personal Identity in the New Age*2024.
7. Chavoshian H. *Lifestyle and Social Identity: Consumption and Taste Preferences as Social Homogeneity in Late Modernity*: Faculty of Social Sciences, University of Tehran; 2002.
8. Bhabra GK. *Rethinking modernity: Postcolonialism and the sociological imagination*: Springer Nature; 2023.
9. Delanty G. *Formations of European modernity: A historical and political sociology of Europe*: Palgrave Macmillan; 2018.
10. Abdolkarimi B. *Modernity; A Major Obstacle to Religious Life* 2019.
11. Serajzadeh H. *The Challenges of Religion and Modernity (Sociological Discussions on Religiosity and Secularization)*: Tarh-e-No; 2005.
12. Talattof K. *Modernity, Sexuality, and Ideology in Iran: The Life and Legacy of a Popular Female Artist*: Syracuse University Press; 2000.
13. Parvin S, Felegari Z, Kiani M. *Life Experiences of Girls Facing Delayed Marriage and the Typology of its Coping Strategy*. *Journal of Social Work Research*. 2017;4(12):185-240. doi: 10.22054/rjsw.2017.10040.
14. Mohammad Ali Nejad Omran R, Dehghani F, Kharoushi A. *Family Law Through the Lens of Modernity and Islamic Lifestyle*. *Scientific-Research Quarterly on Islamic Lifestyle with a Focus on Health*. 2021;5(2):108-17.
15. Jokar M. *Modernity, lifestyle changes and population decline in Iran*. 2014.
16. Kawabata T. *Anxiety in the capitalism of late modernity*. *Emancipations: A Journal of Critical Social Analysis*. 2023;2(2):1-26. doi: 10.55533/2765-8414.1039.
17. Scheurich J. *The white supremacist core ontological architecture of western modernity*. *Handbook of Critical Education Research*2023.
18. Shabanova YO. *Empathy and self-empathy in the anthropological dimension of modernity: Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Music" of Dnipropetrovsk Regional Council*; 2024.
19. Ruhai M. *From Tradition to Modernity: China's Education System "A Product of Legal Design"*. *Journal of Global Research in Education and Social Science*. 2025;19(1):62-80. doi: 10.56557/jogress/2025/v19i19143.
20. Isabella Francisca Freitas Gouveia de V, Lefrère F, Houaiss EC, Almir RogÉRio Da Silva S. *Critical Modernity, Creative Thinking, and Innovation: Startups in Brazil*. *Cadernos Ebape Br*. 2023;21(2). doi: 10.1590/1679-395120220099x.